

LA NECESSITAT URGENT DEL FEDERALISME EUROPEU DAVANT L'AMPLIACIÓ

FRANCISCO ALDECOA LUZÁRRAGA

President del Consell Federal Espanyol
del Moviment Europeu. Catedràtic emèrit de
Relacions Internacionals a la UCM

El federalisme és el fonament del projecte europeu, que sorgeix després de la Segona Guerra Mundial a la Haia, el 1948. Dos anys després, el 1950, es publica la Declaració Schuman, caracteritzada per posar en marxa aquesta transferència de sobirania dels Estats a les institucions comunes, que ha estat la concreció del federalisme en els darrers 75 anys. Schuman reconeix que la CECA és el primer pas de la Federació Europea. A partir d'aquí neix una Assemblea, que anys després es transformarà en Parlament amb capacitat col·legislativa; una alta autoritat, que serà la Comissió, i el seu president, elegits pel Parlament; un Tribunal de Justícia clarament federal; i l'euro, que

des del 1999 es converteix en la primera expressió del federalisme econòmic. Així mateix, compta amb polítiques comunes, especialment amb conseqüències estructurals.

És important recordar que el Pla de Recuperació i el Fons de Noves Generacions del 2020 van suposar aportar 750.000 milions d'euros per fer front a la pandèmia de la covid-19. Era el denominat "federalisme pragmàtic". Amb això es va aconseguir la recuperació davant el caos que estava provocant l'emergència en l'àmbit de la salut, l'economia i la societat. Durant aquests sis anys posteriors, es tracta de transformar aquest federalisme *de facto* en un federalisme *de iure*, és a dir, que exigeix la reforma dels Tractats. És conegut que hi ha

hagut dues peticions del Parlament Europeu, per una gran majoria, el 2021 i el 2023, amb l'objectiu de convocar una Convenció Europea per reformar els Tractats en sentit federal i resoldre, entre altres qüestions rellevants, el problema de la decisió per unanimitat en el si del Consell.

Quin és el problema fonamental ara per avançar cap al model federal? Al meu parer, resoldre la unanimitat en el Consell, que dificulta el procés de presa de decisions i, de vegades, l'impedeix. La dificultat principal és que, per reformar els Tractats, cal, al seu torn, unanimitat, cosa que ens porta a una situació sense sortida. Això ha originat diverses alternatives per superar aquesta paràlisi. Potser la que actualment té millors perspectives és la proposta dels sis estats membres principals en població i economia (Alemanya, França, Itàlia, Espanya, Polònia i Països Baixos), que representen el 70% de la població i el 75% del PIB de la UE.

A finals de gener del 2026, els ministres d'Economia i Exteriors d'aquests països van posar en marxa –i van arribar a un primer acord– l'elaboració d'un Tractat instrumental i la creació d'una Unió dins de la Unió, amb l'objectiu que després la resta d'estats s'hi adhereixin si ho volen. En un article a *El País* del 9 de maig del 2026, Guy Verhofstadt, president del Moviment Europeu Internacional; Josep Borrell, ex-alt representant d'Afers Exteriors; i Domènec Ruiz Devesa, president dels Federalistes Europeus, van publicar un text titulat "Necessitem una Unió dins de la Unió", on explicaven l'abast d'aquest projecte. Així mateix, diversos presidents nacionals del Moviment Europeu, entre els quals m'incloc, hi vam donar suport en aquell mateix article.

Aquests dies es debat sobre l'ampliació o la profundització de la UE. És a dir, hi ha 13 aspirants a entrar a la Unió: quatre veïns (Ucraïna,

Moldàvia, Geòrgia i possiblement Armènia); sis països dels Balcans occidentals (Albània, Bòsnia i Hercegovina, Kosovo, Macedònia del Nord, Montenegro i Sèrbia); dos de nòrdics (Islàndia i Noruega), el primer dels quals farà un referèndum a l'agost d'aquest any i el segon s'ho planteja per al 2027, i, finalment, Turquia, la incorporació de la qual continua ajornant-se. D'una banda, en els 12 primers existeix la necessitat d'aconseguir el seu ingrés mitjançant l'aplicació dels famosos Criteris de Copenhaguen i

negociacions pausades. De l'altra, els federalistes veuen amb preocupació que aquesta ampliació comporti el retard de la reforma dels Tractats.

El 29 de febrer del 2024, el Parlament Europeu va aprovar una resolució per una gran majoria en què exigia que, abans de les noves ampliacions, es produís una profundització. Precisament perquè

s'entenia que, si el procés de decisió a 27 és molt difícil, a 38 o 39 serà impossible. Sobretot, debilita la profundització federal que estem intentant assolir.

El debat entre ampliació i profundització ha estat present des dels primers tres ingressos del 1973 (Regne Unit, Irlanda i Dinamarca). La segona ampliació (Grècia, Portugal i Espanya) va endarrerir la reforma, que es va materialitzar després, l'any següent, a través de l'Acta Única, signat el Tractat d'Adhesió del 12 de juliol del 1985. La tercera ampliació, dels rics (Finlàndia, Suècia i Àustria), es produeix el 1995 sense pena ni glòria. Tanmateix, l'ampliació a 13 nous estats del període 2004-2007-2013 va ser molt més problemàtica i, sobretot, ha deixat en l'opinió pública la impressió que aquests ingressos estan dificultant la profundització federal. Per això, abans de l'ingrés dels nous candidats, és imprescindible avançar en el federalisme. Δ

«HI HA HAGUT DUES PETICIONS DEL PARLAMENT EUROPEU PER REFORMAR ELS TRACTATS EN SENTIT FEDERAL»

La idea federal, en essència, es resumeix a garantir la pau mitjançant la posada en comú de la sobirania política, alhora que es respecta la diversitat i les identitats locals, regionals i nacionals. La seva finalitat consisteix a superar el paradigma de l'anarquia internacional, però també el de l'internacionalisme intergovernamental, on no es qüestiona el dogma de la sobirania absoluta dels estats i, per tant, tampoc el dret de veto. El federalisme serveix, així, per articular la governança multinivell des de l'àmbit local fins al mundial, i la seva tasca abasta des de la federalització interna dels estats unitaris fins a la federalització del sistema de Nacions Unides o la creació d'una federació global de democràcies liberals, passant per l'acceleració de la federalització de la mateixa Unió Europea.

La idea de crear uns Estats Units d'Europa que posés fi a les guerres continentals apareix ja al segle XIX, com la proposta feta per Victor Hugo davant del Congrés de la Pau del 1849. Per desgràcia, caldrien 100 anys i dues guerres mundials perquè aquesta visió començés a fer-se realitat a partir

**DOMÈNEC
RUIZ
DEVESA**
President de
la Unió dels
Federalistes
Europeus
(UEF)

del Manifest de Ventotene del 1941, i sobretot del Pla Schuman anunciat el 9 de maig del 1950, que proposava posar en comú la sobirania nacional en els sectors del carbó i de l'acer com a primer pas pràctic per constituir "una federació per a Europa".

Per això és evident que la construcció europea ha estat, des del principi, d'inspiració federal. La creació d'institucions com el Tribunal de Justícia i l'Assemblea Parlamentària, que va tenir des del principi el poder d'aprovar el pressupost de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer, i més tard el d'aprovar lleis conjuntament amb els estats reunits en el Consell, confirma que la UE mai no ha estat una organització intergovernamental convencional. Al capdavant, el seu procés de federalització, animat des del principi per la societat civil organitzada, amb fites com la moneda única, la generalització del procés de presa de decisions per majoria o la Carta de Drets Fonamentals, està lluny d'haver conclòs, i des del Tractat de Lisboa avança a cop de crisi i més lentament del que seria desitjable.

El 1950, el repte d'Europa consistia essencialment

a abolir les guerres al continent –cosa que s'ha aconseguit, almenys entre els estats membres de la UE– i a formar el pilar econòmic del bloc occidental davant l'amenaça soviètica. Avui, la vigència del full de ruta federal original es reforça amb l'amenaça a la nostra supervivència, amb la guerra d'agressió de Putin contra Ucraïna i el projecte de creació d'un món dividit en tres esferes d'influència imperials (russa, estatunidenca i xinesa).

Tanmateix, i malgrat aquesta evidència, la nostra política exterior i de seguretat comuna continua sotmesa a la insostenible regla de la unanimitat de 27 governs, com ho demostra l'ús i abús del recurs al veto que ha exercit el líder autoritari hongarès Viktor Orbán, avui per sort fora del poder. Però demà serà un altre, i amb el relleu del procés d'ampliació, aquest problema només s'agreuja.

Tampoc hi ha consens entre els estats per activar la Defensa Comuna Europea, davant la manca de fiabilitat dels Estats Units i, per tant, de l'OTAN. Passa el mateix amb els recursos financers de la Unió, que continua sense comptar amb impostos

propis, i amb uns ingressos que es negocien aferrissadament entre els governs cada set anys, també sense capacitat de superar els vetos nacionals.

Davant d'aquesta situació, hi ha diverses alternatives. La primera és l'activació de mecanismes federals de presa de decisions presents en el mateix Tractat de Lisboa, que permeten passar les votacions en les polítiques fonamentals esmentades a la regla de la majoria, si hi ha una decisió unànime dels 27. Com que hi ha molts estats que temen més perdre el dret de veto que Trump o Putin, aquestes anomenades passarel·les només s'activaran si el Parlament Europeu amenaça de bloquejar el pressupost del 2027 o el pressupost plurianual.

La segona és obrir el procés de reforma del Tractat de Lisboa, com va proposar el Parlament Europeu el 2023, iniciativa que el 26 de maig del 2026 va avalar el Congrés dels Diputats a iniciativa de la UEF. Per iniciar aquesta reforma només cal una majoria simple al Consell Europeu, però els caps d'Estat i de govern, en violació de les seves obligacions constitucionals, han ignorat la proposta.

Finalment, cal crear una avantguarda federal en matèria de seguretat i defensa, i en assumptes financers i fiscals, per aquells estats disposats a avançar a través de cooperacions reforçades, liderada per Alemanya, França i Espanya. Una unió dins la Unió que trenqui l'actual bloqueig. El que no ens podem permetre és l'*statu quo*.Δ

RELLEVÀNCIA DEL FEDERALISME EUROPEU

